Družbeni plan v letu 1956

Povečanje družbenega proizvoda

Po družbenem planu se tudi v letu 1956 nadaljuje močan vzpon industrijske proizvodnje, ki traja že od leta 1953. Odstotek povečanja je nekoliko manjši, kakor je bil prejšnja leta. V letu 1953 je znašal 12 odstotkov, v letu 1954 14 odstotkov, v letu 1956 16 odstotkov, za letos pa predvidevajo plan 10 odstotkov.

Hitrost gospodarskega razvoja je letos v celoti nekoliko blažja, ker v letu 1956 postavljamo posebne gospodarske naloge, ki imajo v prvi vrsti ta namen, da dosežemo bolj miren razvoj, bolj enakomerno razmerje med posameznimi vejami in posameznimi področji gospodarskega življenja, več skladnosti med proizvodnjo in potrošnjo in bolj urejeno tržišče. Letošnje leto bo tako obdobje priprav za odstranitev neenakomernosti, ki so nastale v preteklem obdobju in za še bolj intenziven, toda bolj izenačen razvoj gospodarstva v prihodnjih letih.

Prav zato pa letos proizvodni program ni prenapet. Čeprav so bili v začetku leta neugodni pogoji, pa vendar po zaslugi naporov in prizadevanj gospodarskih organizacij in vseh tistih činiteljev, ki vplivajo na gospodarsko življenje, imamo vse možnosti, da plan izpolnimo, pa tudi presežemo. Razen v industriji računajo s porastom tudi v drugih vrstah gospodarske dejavnosti. Izjemo predstavlja samo kmetijstvo, katerega proizvodnja je odvisna od vremenskih razmer, (plan računa s tolikšno kmetijsko proizvodnjo, kakor je bila v letu 1955) in v gradbeništvu, ki je nekoliko zmanjšalo svoj obseg.

Vse to naj bi pripomoglo, da bi se skupni družbeni proizvod povečal za 4,7 odstotkov.[1]

[1] O družbenem proizvodu in narodnem dohodku so bili objavljeni v »Naši skupnosti« sestavki v številkah 6 in 7 iz leta 1955 in 2, 3 in 4 iz leta 1956.

RAZVOJ PROIZVODNJE

	1953	1954	1955	1952
Industrija	100	111	126	148
Gradbeništvo	100	126	142	146
Promet	100	111	121	142
Eksploatacija gozdov	100	81	80	75
Kmetijstvo	74	112	95	112

PRIPOMBA. V kmetijstvu je vzeta za 100 povprečna proizvodnja od leta 1947 do 1951. Zelo neenakomerni indeksi po letih kažejo, kako je kmetijska proizvodnja odvisna od vremenskih razmer.

Eksploatacija gozdov upada, ker sečnjo omejujemo zaradi varovanja gozdnega sklada.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

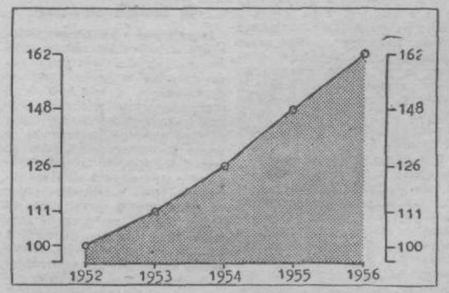

RAZDELITEV

Razdelitev družbenega proizvoda v družbenem planu odraža glavne smernice letošnje gospodarske politike.

To razdelitev prinašamo v tabeli »Razdelitev družbenega proizvoda«, ki je izračunana po cenah iz leta 1952. Kakor vidimo iz tabele, vse glavne vrste potrošnje od leta 1952 dalje stalno rastejo, razen narodne obrambe. Ta porast je po tekočih cenah še večji.. Toda v letu 1956 je stanje obratno. Potrošnja se v vseh glavnih kategorijah razdelitve zmanjšuje, razen osebne potrošnje, ki nekoliko raste.

Torej se po eni strani večajo blagovni skladi (proizvodnja in uvoz), po drugi strani pa se omejujejo vse oblike potrošnje razen osebne. Tako se zagotavljajo zaželena sorazmerja v gospodarstvu v tem letu. Na prvem mestu se bistveno izboljšuje razmerje med količinami gmotnih dobrin in njihovo potrošnjo, s katerim računamo, kar pomeni, da bo skladnost med ponudbo in povpraševanjem na vseh področjih gospodarske dejavnosti mnogo večja in na podlagi tega tudi tržišče bolj urejeno in gibanje cen normalizirano. Sklad predmetov za osebno potrošnjo, to se pravi na koncu koncev za življenjski standard, bo ostal ustaljen in se bo okrepil, ne more pa preiti v druge vrste potrošnje zato, ker so te omejene. Končno taka razdelitev omogoča ustvarjanje zalog. Ko bo zadosti zalog, bo možno postopno izogniti se neželenačenosti pri oskrbovanju v najširšem pomenu besede od široke potrošnje pa do surovin drugih materialov za industrijo.

Take glavne postavke plana ne pomenijo samo pomembnega napredka pri urejevanju gospodarstva in vzdrževanju življenjskega standarda delavcev in uslužbencev, temveč omogočajo tudi dosti bolj učinkovito uporabo gospodarskih inštrumentov. Zlasti bodo sigurnejše tržišče in stalnejše cene vplivale, da bo sistem nagrajevanja bolj urpešen, zaloge in rezerve pa bodo omogočale odpravo vseh tistih trenutnih težav, ki bi se lahko pojavile nepričakovano v gospodarski praksi pri izvajanju družbenega plana in gospodarskega sistema.

RAZDELITEV DRUŽBENEGA PROIZVODA

	(v milijardah dinarjev)				
	1952	1053	1954	1955	1956
1. individualna potrošnja	557	571	612	658	684
2. proračuni (materialni izdatki)	51	63	78	80	77
3. odplačilo inozemskih dolgov	5	10	11	12	15
4. investicije (bito)	293	338	357	366	307
5. ostalo	197	192	227	248	324
Skupaj	1.103	1.174	1.285	1.364	1.407

Pripomba: Zaradi primerjalnosti so vsi zneski izkazani po cenah iz leta 1952, razen narodne obrambe.

OSEBNA POTROŠNJA

V zadnjih letih je osebna potrošnja rastla počasneje kakor pa druge vrste potrošnje. Njena udeležba v razdelitvi družbenega proizvoda se je zmanjševala v letu 1953 in 1954. Lani se je nekoliko povečala, letos pa se bo še nadalje povečevala.

V letu 1956 bo del družbenega proizvoda, ki je namenjen za osebno potrošnjo, porastel za 3,9 odstotka. To povečanje bo omogočila višja proizvodnja predelovalne industrije, določena preusmeritev proizvodnje v elektroindustriji in kovinsko predelovalni industriji, večji uvoz za osebno potrošnjo, pa tudi določeni ukrepi v kmetijstvu in davčni politiki naj bi privedli do porasta kmetijske proizvodnje, ki je namenjena za tržišče.

Osebna potrošnja je do zdaj bolj rastla na vasi kakor v mestu. V letu 1955 se je splošna potrošnja prebivalstva povečala za 7,5 odstotka, toda ta porast ni bil pravilno razdeljen med mestnim in vaškim prebivalstvom. Na življenjskega standarda delavcev in uslužbencev. Po drugi strani pa s tem očuvanje življenjskega standarda kmetovalcev ni v nevarnosti, temveč je le bolj postalo odvisno od njihove proizvodnje. Davčni ukrepi, omejena uporaba delovne sile iz vasi v nekmetijskih dejavnostih in drugi ukrepi bodo mnogo bolj vzpodbujali kmetovalce v povečanju in pospeševanju kmetijske proizvodnje zlasti proizvodnje za tržišče. Hkrati pa jim bo omogočeno, da bodo nabavili večje količine artiklov, ki so potrebni za izboljšanje posestva.

podlagi približne analize, ki so jo napravili v Zveznem zavodu za gospodarsko planiranje, je potrošnja vaškega prebivalstva dejansko porastla za 10 odstotkov, potrošnja mestnega prebivalstva pa se je zmanjšala za 4 odstotke. Tega računa ne moremo vzeti kot absolutno točnega, vendar pa daje določeno sliko razdelitve potrošnje med vasjo in mestom.

Vzrok za tak razvoj ne leži toliko v povečani kmetijski proizvodnji, pač pa v stalnem porastu cen kmetijskih pridelkov in relativno veliki dohodki kmečkega prebivalstva izven kmetijstva, zlasti v gradbeništvu. Taka razdelitev potrošnje ni koristila čuvanju življenjskega standarda delavcev in uslužbencev, pač pa je hkrati nudila zelo malo vzpodbude kmetovalcem za pospeševanje kmetijske proizvodnje.

Vrsta ukrepov, ki jih nameravajo podvzeti letos, naj bi predvsem pripomogla k zagotovitvi

UVOD V OBDOBJE STABILIZACIJE

Glavnih nalog ekonomske politike v letošnjem letu ne rešujejo samo postavke družbenega plana, temveč tudi gospodarski inštrumenti. V prejšnji številki »Naše skupnosti« smo nekoliko več pisali o spremembah inštrumentov. Vendar moramo tudi tukaj poudariti vlogo, ki jo imajo nekateri inštrumenti za ostvaritev planskih pričakovanj v tekočem letu. V razdelitvi dobička podjetij ni samo več objektivnega kriterija, temveč ima tudi Zveza mnogo večje možnosti vplivati tako na razdelitev kakor na trošenje. Sredstva za pŕoračunsko potrošnjo so ločena od investicijskih skladov in se urejajo na drugačen način. Inštrumenti za izločanje dela dobička

	1952	1953	1954	1955 (cenitev)
Družbeni proizvod (količina vsega blaga)	100	117	121	134
Osebna potrošnja (dohodki prebivalstva)	100	119	138	162
Denarna sredstva za investicije	100	125	144	154
Denarni proračunski izdatki	100	105	107	130

Številke kažejo, da je povpraševanje rastlo hitreje kakor pa razpoložljive količine blaga. Že letos pa družbeni plan in inštrumenti prinašajo v to razmerje več enakomernosti. V tej luči so v tem pregledu obravložene tudi glavne postavke družbenega plana.

Za ureditev tržišča služijo tudi določeni organizacijski ukrepi. Sem spada v prvi vrsti postopno prevzemanje odkupa kmetijskih pridelkov od strani zadrug, ki bodo izključile nepotrebne posredovalce v prometu s temi izdelki od proizvajalca do potrošnika in pripomogle, da bo ta promet družbeno bolj rentabilen. Računajo prav tako z nabavo določenega števila posebnih vozil in prevoznih naprav za potrebe prometa kakor tudi ukrepe za izboljšanje kadra itd.

Smotrno je pripomniti, da gospodarska stabilizacija ni taka naloga, ki bi jo lahko opravili v tem letu. To je zapleten in dolg proces. V vsakem primeru pa letošnje leto lahko štejemo kot uvod v obdobje bolj enakomernega gospodarskega razvoja, ki ga bo spremljala vse večja gospodarska stabilnost, okrepitev in postopno povečanje življenjskega standarda delovnih ljudi in ureditev gospodarskega življenja sploh.

V luči take perspektive, ki presega kratko obdobje enega leta, imajo določene postavke družbenega plana samo začasen značaj. Tako je zmanjšanje investicij pravzaprav tekoč ukrep, ki velja za letos. V prihodnjem obdobju pa se bodo s porastom družbenega proizvoda in narodnega dohodka morale v ustrezajočem razmerju dvigati tudi investicije. Prav tako je normalno, da bo porast proizvodnje in investicijskih vlaganj po določenem času omogočil ponovno vključenje nove delovne sile v dejavnost izven kmetijstva, seveda v bolj realnem številu.

NOVI IZDELKI IN ZGRADBE PODJETJA »14. OKT OBER« V KRUŠEVCU

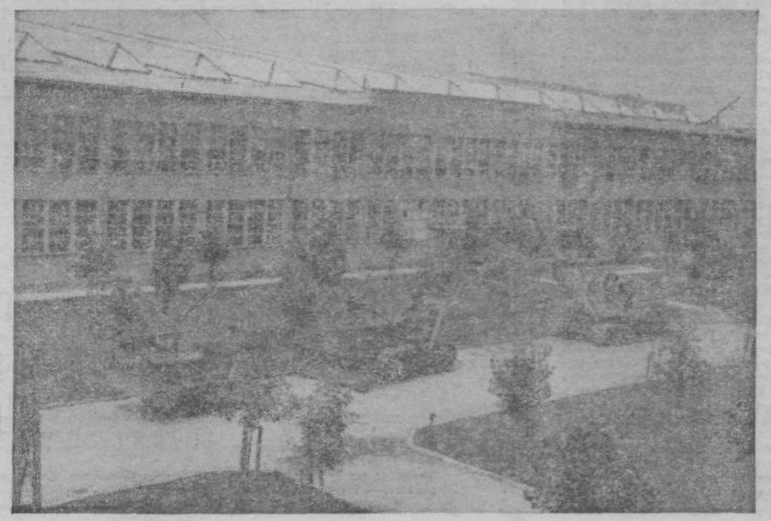

Družbeni plan v letu 1956

INVESTICIJE

V zadnjih treh letih se je obseg investicij povečal za okrog 8 odstotkov (po tekočih cenah). Za investicijska vlaganja je šlo okrog 30 odstotkov družbenega proizvoda. Tako visoke investicije so predstavljale v vsem povprečnem obdobju od osvoboditve do danes nedvomno nujnost, toda to breme je povzročalo posebne gospodarske težave. Treba je pripomniti, da fizični obseg stvarno zgrajenih objektov ni rastel v sorazmerju s porastom denarnih vlaganj. To dokazuje, da je denarni obseg investicij segal preko objektivnih materialnih možnosti gospodarstva. Nesorazmerje med proizvodnjo in povpraševanjem po investicijskem blagu se je stalno večalo. Denarni obseg investicij in proizvodnja investicijskega blaga sta se po letih gibala takole:

	1952	1953	1954	1955
Obseg investicij	100	125	146	154
Oprema	100	131	137	157
Gradbeni material	100	104	111	129

Kakor vidimo, se je proizvodnja opreme dejansko razvijala v zadnjih letih približno vzporedno z obsegom investicij, toda proizvodnja gradbenega materiala je precej zaostajala v porastu za povečanjem investicij.

To je na koncu koncev vplivalo tudi na nesorazmerno povečanje povpraševanja po blagu za osebno potrošnjo, kajti investicije zahtevajo tudi dopolnilno delovno silo, torej tudi dopolnilni sklad potrošnega blaga za to delovno silo. Tako se je napeto povpraševanje in povečanje cen prenašalo z ožjega investicijskega tržišča na vsa področja ponudbe in povpraševanja.

Hkrati pa je gradnja zaposlila množico nekvalificirane delovne sile iz vasi, katere nizka produktivnost ni niti približno ustrezala sredstvom, ki jih je skupnost vlagala v njen plačni sklad.

Po planu se bodo letos investicije prvič zmanjšale, in sicer od 420 na 346 milijard dinarjev. To zmanjšanje je precejšnje in predstavlja pravzaprav izhodno točko. Zato se bo ta prvotni znesek med letom lahko nekoliko spremenil, če bo gibanje gospodarstva pokazalo, da so take spremembe možne.

Z izjemo sredstev iz amortizacijskega sklada se bodo vse druge investicije v prvi vrsti uporabile za dovršitev tistih objektov, ki jih že od prej gradimo, zlasti pa tistih, ki bodo pomembnejše vplivali na industrijsko proizvodnjo v letošnjem in prihodnjem letu. Posebno pozornost bomo posvetili nadaljnjemu razvoju energetike.

Omejitev investicij bo prinesla v gospodarska dogajanja precejšnje spremembe in bo bistveno prispevala k ureditvi vseh razmerij v gospodarstvi. V prihodnjih letih bo višina investicijskih vlaganj odvisna od realne ocene splošnega gospodarskega razvoja in dejanskih materialnih možnosti.

NARODNI DOHODEK, PRORAČUN IN IZDATKI NARODNE OBRAMBE

Dvojna črta = narodni dohodek, tanka črta = proračuni in debela črta = izdatki obrambe.

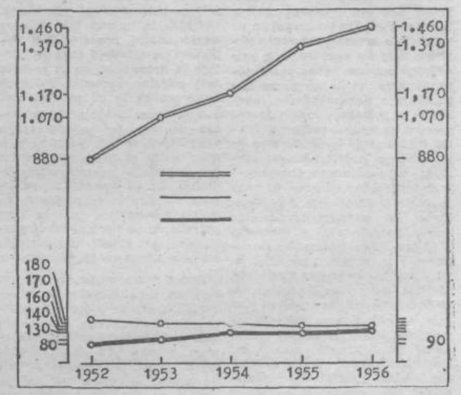

OBSEG IN STRUKTURA INVESTICIJ V LETU 1956

	1955		1956	
	Znesek v milijardah	%	Znesek v milijardah	%
Industrija in rudarstvo	199,0	47,4	159,0	46,0
Kmetijstvo	24,7	5,8	26,0	7,5
Vodno gospodarstvo	0,3	0,1	1,3	0,4
Napredek vasi	—	—	4,1	1,2
Gozdarstvo	7,5	1,8	6,0	1,7
Gradbeništvo	12,0	2,9	12,2	3,5
Promet	79,5	18,9	68,0	19,6
Trgovina in gostinstvo	19,0	4,5	11,4	3,3
Obrt	4,0	0,9	2,0	0,6
Gospodarstvo skupaj	**346,0**	**82,3**	**296,0**	**83,8**
Družbeni standard	74,0	17,7	56,0	16,2
SKUPAJ	**420,0**	**100,0**	**346,0**	**100,0**

PRORAČUNSKA POTROŠNJA

V preteklih letih je proračunska potrošnja hitro rastla. Leta 1953 je znašala 95 milijard, 1954. leta 121, lani pa 183 milijard. Brez izdatkov socialnega zavarovanja so znašali proračunski izdatki leta 1952 9,5 odstotka skupnega narodnega dohodka, lani pa skoraj 10 odstotkov.

Za leto 1956 so določeni proračunski izdatki v tisti višini, ki je bila dosežena tudi lani v skladu z omejevanjem potrošnje na vseh področjih.

Izdatki narodne obrambe so edina postavka v razdelitvi družbenega proizvoda, ki postopno relativno upada od leta 1952. Leta 1952 so znašali 21 odstotkov skupnega narodnega dohodka, v naslednjih letih pa se je ta odstotek zniževal na 15,6, potem na 14,5, lani pa na 11,9. Letos se je še nadalje zmanjšal na 10,8 odstotkov.

Tako se je olajšalo breme v najpomembnejši postavki potrošnje izven gospodarstva, ker je tudi relativna udeležba proračuna v skupni razdelitvi družbenega proizvoda zmanjšana, čeprav to zmanjšanje ni absolutno.

FOND SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Po planu porastejo izdatki sklada socialnega zavarovanja od 121 milijard v letu 1955 na 128,5 milijarde v letu 1956, ali za skoraj 6 odstotkov. Največji del tega povečanja se nanaša na uvedbo prispevka za stanovanjsko gradnjo pri pokojninah in na dodatek 500 din, ki so ga uvedli lani. Povečanje potrošnje v socialnem zavarovanju je nastalo torej predvsem zato, ker so nekateri stroški prestavljeni na socialno zavarovanje iz drugih skladov. Če ne bi bilo tega, bi bili letos stroški za socialno zavarovanje za okrog 1.246,000.000 din nižji.

S posameznimi ukrepi imajo namen omejiti izdatke socialnega zavarovanja in poskrbeti za njihovo bolj pravično razdelitev. Ti ukrepi se v glavnem nanašajo na revizije pokojnin in otroških dodatkov. Treba je pripomniti, da ta potrošnja vendarle še vedno ni v celoti spravljena v meje realnih potreb in možnosti. Še vedno je aktualna borba proti neopravičenim zahtevam dela, proti zlorabam pravice do naravnih zdravilišč, proti čezmernemu trošenju zdravil itd.

ZUNANJA TRGOVINA

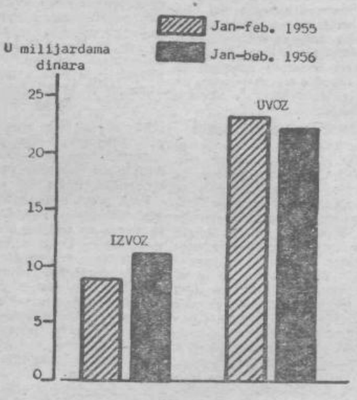

Izvoz, ki je znašal v obdobju januar—februar leta 1955 8,8 milijarde dinarjev, se je letos v istem obdobju povzpel na 10,9 milijarde.

Uvoz znaša 22 milijard in je za celih 769 milijonov nižji kakor v prvih dveh mesecih lani. Taka gibanja so povzročila, da se je negativni saldo naše trgovske bilance zmanjšal od 13,9 milijarde na 11,1 milijarde ali če odbijemo uvoz iz tristranske pomoči, na 5,6 milijarde.

V ustvarjenem izvozu sodeluje industrijsko blago z 8,1 milijarde, ali s 74%, kmetijski in gozdni pridelki pa z 2,8 milijarde ali s 36%. (Gornji grafikon in legenda spadala k našim stalnim pokazateljem.)